

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«НІЖИНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. директора коледжу

О.В. Литовченко

03 2021 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
З ГЕОГРАФІЇ
НА БАЗІ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Розглянуто і схвалено
на засіданні циклової комісії
загальноосвітніх дисциплін
Протокол № 8 від 10 березня 2021 р.

Програму з географії для абітурієнтів на базі повної загальної середньої освіти розроблено з урахуванням чинних програм з географії для 6 — 9 класів, для профільного навчання учнів 10-11 класів (рівень стандарту, наказ Міністерства освіти і науки України № 1021 від 28.10.2010 р.).

Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Метою вступного випробування — оцінити ступінь підготовленості вступників до навчання.

Завдання вступного випробування вступників з географії:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати географічні знання та набуті уміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічної культури.

Програма вступного екзамену з географії складається з пояснювальної записки, змісту вступного екзамену в розрізі тем та критеріїв оцінювання вступного екзамену.

Білет складається з завдань трьох рівнів. Перший та другий рівень включає завдання з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань пропонується 4 варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Третій рівня містить завдання на встановлення відповідності (логічні пари), завдання відкритої форми з короткою відповіддю та завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів.

Кожна відповідь на питання першого рівня оцінюються в 5 балів.

Кожна відповідь на питання другого рівня оцінюються в 7 балів.

Кожна відповідь на питання третього рівня оцінюються в 8 балів.

Тривалість тестування – 2 астрономічні години.

На іспиті з географії вступник повинен:

- 1) вільно орієнтуватися за фізичними, економічними і політико- адміністративними картами;
- 2) уміти дати чітку і послідовну характеристику елементів природного середовища (рельєфу, клімату, вод, рослинності, тваринного світу) і показати основні взаємозв'язки між окремими елементами природного середовища;
- 3) уміти дати господарську оцінку природним умовами, показати зв'язки між природним середовищем та господарською діяльністю людини;
- 4) знати основні принципи розміщення виробництва і вміти показати їх застосування на практиці;
- 5) володіти необхідними навичками в роботі над планом, картою, глобусом, з цифрами, статистичним і географічним матеріалом, з деякими приладами, які використовуються в спостереженнях за погодою, в роботі на місцевості та ін.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГЕОГРАФІЇ

Розділ I Загальний географічний огляд земної кулі

Тема 1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень.

Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.

Тема 2. Способи зображення Землі.

Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта», «азимут». Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення карт у житті людини.

Тема 4. Літосфера та рельєф.

Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», будова та типи земної кори, породи та мінерали що її складають. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця. Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит. Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Корисні копалини їх класифікація за походженням. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.

Тема 5. Атмосфера та клімат.

Поняття «атмосфера», її склад та будова, значення. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Кліматична карта Залежність

клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

Тема 6. Гідросфера.

Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Суходіл в океані. Властивості вод Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини.

Тема 7. Біосфера.

Поняття «біосфера», її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу. Охорона біосфери.

Тема 8. Географічна оболонка Загальні закономірності природи Землі.

Поняття «географічна оболонка». Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та а зональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

Розділ II Географія материків та океанів

Тема 9. Фізико-географічний огляд континентів та материків:

Євразія, Африка, Північна Америка, Південна Америка, Австралія, Антарктида.

План географічної характеристики материка. Особливості фізико - географічного положення. Основні елементи берегової лінії. Дослідження та освоєння. Геологічна будова. Основні форми рельєфу материка. Корисні копалини та закономірності їх розміщення на материку. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод, їх гідрологічні особливості. Природні зони та закономірності їх розміщення. Особливості ґрунтового, рослинного покриву та тваринного світу. Найбільші національні парки. Населення.

Розділ III Географія України

Тема 10. Україна та її географічні дослідження.

Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення.

Тема 11. Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси України.

Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова і основні форми рельєфу. Закономірності поширення, характеристика і господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

Тема 12. Клімат і кліматичні ресурси України.

Основні кліматоутворюючі чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температур повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Несприятливі погодні явища. Енергетичні кліматичні ресурси. Прогноз погоди.

Тема 13. Внутрішні води України.

Загальні гідрографічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річки, річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорона.

Тема 14. Ґрунтовий покрив, земельні ресурси України.

Умови ґрунтоутворення, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта грантів. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів.

Тема 15. Рослинність і тваринний світ України.

Різноманітність видового складу, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків, боліт. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичні комплекси лісової, лісостепової, степової зон, Українських Карпат і Кримських гір. Несприятливі фізико-географічні явища і процеси.

Тема 16. Природні комплекси України і фізико-географічне районування України.

Умови розвитку і характерні риси природних комплексів. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення.

Природно-господарська характеристика природних зон України: мішаних лісів, лісостепової, степової. Українські Карпати і Кримські гори. Природні комплекси морів, що омивають Україну, проблеми використання і охорони.

Тема 17. Економіко- і політико-географічне положення України.

Проголошення незалежності України та її вплив на геополітичну ситуацію в Європі. Економіко - географічне положення і його господарська оцінка. Сучасний адміністративний поділ. Геополітичні аспекти взаємодії з іншими державами. Місце України на політичній і економічній карті світу.

Тема 18. Населення і трудові ресурси України.

Територіальні відмінності і чинники розміщення і густоти населення. Природні і екологічні умови життя населення та їхній вплив на основні показники його розміщення. Природний рух населення. Вікова і статева структура. Погіршення демографічної ситуації та шляхи розв'язання цієї проблеми. Економічна криза і демографічна політика. Міграція населення, види і причини. Національний та етнічний склад населення. Українська діаспора і причини її виникнення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності. Демографічні проблеми сільського населення України, шляхи їх вирішення. Трудові ресурси та їх розподіл за галузями господарства і в регіонах. Рациональне використання трудових ресурсів. Безробіття і його географічні аспекти.

Тема 19. Загальна характеристика господарства України.

Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Історія формування господарського комплексу. Основні риси галузевої структури господарства. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації.

Тема 20. Промисловість України.

Промисловість як сфера матеріального виробництва. Галузева структура паливної промисловості. Сировинна база. Вугільна промисловість. Нафтова промисловість. Нафтопереробна промисловість. Газова промисловість. Електроенергетика як складова ПЕК. Основні типи електростанцій. Енергосистема. Альтернативні способи одержання енергії. Чорна металургія. Сировинна база. Чинники розміщення. Кольорова металургія. Склад і сировинна база. Чинники розміщення підприємств галузі. Роль машинобудування у господарстві держави. Структура галузі. Міжгалузеві та внутрішньогалузеві зв'язки. Чинники розміщення: наукоємні, трудомісткі і металомісткі галузі. Хімічна промисловість, її галузева структура. Природно-сировинна база хімічної промисловості і використання відходів. Структура та значення лісової та деревообробної промисловості, особливості її розміщення. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво. Галузева структура

промисловості будівельних матеріалів. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Галузева структура легкої промисловості. Чинники її розміщення. Галузевий склад харчової промисловості. Чинники розміщення галузей.

Тема 21. Сільське господарство України.

Значення сільського господарства в економіці держави. Галузева структура сільського господарства. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями. Природно-географічні фактори розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, їх структура. Меліорація земель. Галузева структура і виробничі особливості рослинництва. Тваринництво, його структура. Кормова база тваринництва.

Тема 22. Соціальна сфера. Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки України.

Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Територіальна організація. Проблеми і перспективи розвитку галузі.

Основні види транспорту, їх характеристика. Особливості розміщення. Географія перевезень. Залізнична мережа України. Автомобільний транспорт, найважливіші автомагістралі. Трубопровідний транспорт, транзитні шляхи транспортування нафти і газу. Водний транспорт, морські і річкові порти. Повітряний транспорт. Зовнішньоекономічні зв'язки України.

Тема 23. Економіко-географічні райони України.

Географічний поділ праці й економічне районування України. Донецький район. Придніпровський район. Північно-Східний район. Столичний район. Центральний район. Причорноморський район. Подільський район. Північно-Західний район. Карпатський район. Економіко-географічна характеристика (за типовим планом: економіко - географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності).

Розділ IV Країни та регіони світу

Тема 24. Економічна і соціальна географія світу

Сучасна політична карта світу. Міжнародні організації.

Населення Кількість населення світу і його динаміка.

Міграційні процеси. Трудові ресурси та зайнятість населення в різних сферах господарства країн та регіонів світу.

Географія світових природних ресурсів. Світове господарство. Географія промисловості. Структура промисловості. Географія сільського господарства.

Географія транспорту. Міжнародні економічні зв'язки. Суть та основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди.

Глобальні проблеми людства. Виникнення і суть глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і миру, освоєння ресурсів, Світового океану та шляхи їх розв'язання. Прояв глобальних проблем в Україні.

Регіони та країни світу економіко - соціально - географічна характеристика регіонів та окремих країн.

Загальна характеристика країн Європи. Загальна характеристика країн Азії. Країни Америки. Загальна характеристика країн Латинської Америки. Загальна характеристика країн Африки. Загальна характеристика країн Австралії та Океанії. Австралійський Союз.

Тема 25. Україна в геополітичному вимірі

Геополітична структура сучасного світу. Місце України на сучасній геополітичній карті світу. Основні вектори сучасної української геополітики. Просторові аспекти міжнародних економічних зв'язків України з регіонами та країнами світу: географія зовнішньої торгівлі товарами, транспортних і туристичних послуг, прямих іноземних інвестицій, науково-технічного співробітництва. Великі ТНК в Україні. Участь України в процесах європейської економічної інтеграції. Місце України в системі глобальних економічних відносин у контексті сталого розвитку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Вступне випробування виконуються у вигляді тестів трьох рівнів складності, що в сумі складає 200 балів, зокрема:

Тести включають завдання трьох рівнів, кожен рівень містить по десять питань різної складності.

Перший рівень вимагає знання конкретного матеріалу. Завдання представлені з вибором однієї правильної відповіді. Відповіді на завдання цього рівня переважно короткі, однозначні.

Відповіді на завдання другого рівня потребують більш глибоких знань, прояву логічного мислення, вміння аналізувати матеріал, що вивчався. Завдання склалися з урахуванням того, що абітурієнт знає карту, вміє читати картосхеми. Завдання представлені з вибором однієї правильної відповіді та трьох правильних відповідей.

Третій рівень включає завдання, які сформовані так, щоб абітурієнт проявив уміння аналізувати текст підручника і користуватися картами для пояснення географічних закономірностей, взаємозв'язків між компонентами природних умов, економіко-географічних проблем України, окремих держав і регіонів, завдання представлені як вибором однієї правильної відповіді, завдання з вибором трьох правильних відповідей, а також завданнями на встановлення відповідності (логічні пари).

Кожна відповідь на питання першого рівня оцінюється в 5 балів, відповіді на питання другого рівня оцінюються в 7 балів і відповіді на питання третього рівня оцінюються в 8 балів.

В сумі абітурієнт повинен набрати 200 балів.

Література для підготовки до іспиту з географії:

1. Скуратович О.Я., Круглик Л. І., Коваленко Р. Р. Загальна географія: Підруч. для 6 кл. – К.: Зодіак -ЕКО, 2005.
2. Загальна географія: Підручник для 6 класу Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Інститут сучасного підручника, 2010.
3. Загальна географія. Підручник 6 кл. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Генеза 2006.
4. Пестушко В. Ю., Сасихов В. О., Уварова Г. Є. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. серед. шк. – К: Абрис.
5. Кобернік С.Г., Скуратович О.Я. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. Навчальна книга, 2005.
6. Корнеєв В.П., Герасимчук В.М., Пічугін Б.В. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. Освіта, Шкільна освіта, 2003.
7. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: підруч. для 8 – 9 кл. серед. шк. - К.: Зодіак- ЕКО, 2004
8. Чернов Б. В. Фізична географія України, підр для 8 кл, - К.: Освіта, 2002.
9. Фізична географія України. Підручник для 8 кл.: Пестушко В.Ю. Генеза 2008.
10. Дітчук І. Л., Заставецька О. В., Ткач Д.В. Географія України: навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006.
11. Шищенко П.Г., Муніч Н.В. Фізична географія України: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. Навч. закл. – К.: Зодіак – ЕКО, 2005.
12. Географія .Підручник для 9 кл. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Генеза 2009.
13. Сиротенко А.Й. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. – К: Освіта, 2001.
14. Географія. Підручник для 10 кл. С.Г.Кобернік, Р.Р.Коваленко, "Абетка" 2018.
15. Географія. Підручник для 11 кл.Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Совенко В.В., Київ, УОВЦ "Оріон", 2019.